

केंद्र पुरस्कृत राष्ट्रीय पशुधन अभियान
(NLM- National Livestock Mission) या
योजनेच्या अंमलबजावणीस प्रशासकीय
मंजुरी प्रदान करणेबाबत

महाराष्ट्र शासन

कृषी, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: एनएलएम-२०१४/ प्र.क्र.-१७०/ पदुम-४
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक
मंत्रालय विस्तार, मुंबई- ४०००३२.
दिनांक : २० ऑक्टोबर, २०१४

वाचा -

१. केंद्र शासनाच्या पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभागाचे पत्र क्र. २-४७/२००९ - AHT (FF) / NML Vol. III, दि. २१ मे, २०१४
२. शासन निर्णय क्र. एनएलएम -२०१४/प्र.क्र.१७० (भाग-१)/ पदुम-४, दि. ११ सप्टेंबर, २०१४
३. शासन निर्णय क्र. एनएलएम -२०१४/प्र.क्र.१७० (भाग-२)/ पदुम-४, दि. ११ सप्टेंबर, २०१४
४. शासन निर्णय क्र. एनएलएम -२०१४/प्र.क्र.१७० (भाग-२)/ पदुम-४, दि. २४ सप्टेंबर, २०१४
५. कृषि, पशुसंवर्धन दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभागाचा शासन निर्णय क्र. एफडीआर-२०१०/प्र.क्र. ४७८/पदुम-४, दि. २९ ऑक्टोबर, २०१०
६. कृषि, पशुसंवर्धन दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभागाचा शासन निर्णय क्र. फॉडर-२०११/प्र.क्र. २२७/पदुम-४, दि. २९ सप्टेंबर, २०११
७. कृषि, पशुसंवर्धन दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभागाचा शासन निर्णय एफडीआर-२०१०/प्र.क्र. ४७८/पदुम-४, दि. ०६ नोव्हेंबर, २०१२
८. कृषि, पशुसंवर्धन दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभागाचा शासन निर्णय क्र. कुकुट-२०१२/प्र.क्र. ३९१/पदुम-४, दि. ०३ डिसेंबर, २०१२
९. कृषि, पशुसंवर्धन दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभागाचा शासन निर्णय क्र. पविआ-१२९०/प्र.क्र. ३८२/पदुम-३, दि. २८ एप्रिल, २०१०.

प्रस्तावना -

केंद्र शासनाने १२ व्या पंचवार्षिक योजनेतर्गत विविध केंद्र पुरस्कृत योजना एकत्रित करून राष्ट्रीय पशुधन अभियान (National Livestock Mission) या नवीन योजनेस संदर्भ-१ येथील दि. २१ मे, २०१४ च्या पत्रान्वये प्रशासकीय मंजुरी प्रदान केलेली आहे. केंद्र पुरस्कृत राष्ट्रीय पशुधन अभियान या अंतर्गत केंद्र शासनाने खालीलप्रमाणे ४ उपअभियानांचा समावेश केलेला आहे.

१. पशुधन विकास उपअभियान (Sub-Mission on Livestock Development).
२. पुर्वोत्तर विभागातील वराह विकास उपअभियान (Sub-Mission on Pig Development in North -Eastern Region).
३. पशुखाद्य व वैरण उपअभियान (Sub-Mission on Feed and Fodder Development).
४. कौशल्य विकास, तंत्रज्ञान हस्तांतरण व विस्तार उपअभियान (Sub-Mission on Skill Development, Technology Transfer and Extension).

संदर्भीय अनुक्रमांक २, ३ व ४ येथील शासन निर्णयान्वये या अभियानांतर्गत राज्यस्तरीय कार्यकारी समिती (SLEC- State Level Executive Committee) व जिल्हा पशुधन अभियान समितीचे

(DLMC- District Livestock Mission Committee) गठन करण्यात आलेले आहे. सदरची नवीन केंद्र पुरस्कृत योजना राज्यात राबविण्याच्या दृष्टीने संदर्भ क्र. ५, ६, ७, ८ व ९ येथील शासन निर्णय अधिक्रमीत करून खालीलप्रमाणे शासन निर्णय निर्गमित करण्यात येत आहे.

शासन निर्णय

१२ व्या पंचवार्षिक योजनेंतर्गत सन २०१४-१५ पासून केंद्र पुरस्कृत राष्ट्रीय पशुधन अभियान (NLM- National Livestock Mission) ही नवीन योजना राज्यात राबविण्यास याद्वारे शासनाची प्रशासकीय मंजुरी प्रदान करण्यात येत असून सदर शासन निर्णय १२ व्या पंचवार्षिक योजना कालावधीसाठी लागू राहील व हा कालावधी संपूष्टात येताच या योजनेच्या अंमलबजावणीचा कालावधी संपूष्टात येईल. तसेच, सदर योजनेचा कालावधी संपण्यापूर्वी योजनेचा आढावा घेऊन ही योजना पुढे चालू ठेवावयाची किंवा कसे याबाबत स्वतंत्र आदेश निर्गमित करणे आवश्यक राहील.

अभियानाची उद्दिष्टे -

केंद्र पुरस्कृत राष्ट्रीय पशुधन अभियानाची उद्दिष्टे खालीलप्रमाणे आहेत.

१. पशुधन व कुकुट क्षेत्रात शाश्वत वाढ आणि विकास करणे.
२. पशुधनासाठी चारा आणि पशुखाद्य यांची मागणी आणि पुरवठा यातील तफावत दूर करण्यासाठी चारा पिकांची लागवड व पशुखाद्य निर्मिती यामध्ये वाढ करणे.
३. दर्जात्मक वैरण उत्पादनास गती देण्यासाठी दर्जेदार बियाण्यांच्या निर्मितीची साखळी निर्माण करणे.
४. कार्यरत योजनांतर्गत कार्यक्रमांमध्ये व भागधारकांमध्ये एककेंद्राभिमुखता व समन्वय स्थापित करून पशुधनाचा शाश्वत विकास करणे.
५. पशुआहार, पोषण व पशुधन उत्पादनाच्या विकासासाठी प्राधान्याने नवीन संशोधनाचा उपयोग करणे.
६. शेतकरी / पशुपालक यांच्यापर्यंत दर्जात्मक विकास कार्यक्रम पोहचविण्यासाठी शासकीय संस्था आणि पशुपालक यांची क्षमता वाढविण्यासाठी विस्तार यंत्रणेचे बळकटीकरण करणे.
७. कौशल्यावर आधारित प्रशिक्षण व तंत्रज्ञानाचा प्रसार करून पशुधन क्षेत्राशी निगडीत उत्पादनात वाढ करणे व उत्पादनावरील खर्च कमी करणे.
८. पशुपालक / शेतकरी समूह / सहकारी संस्था यांच्या समन्वयाव्दारे देशी वंशावळीच्या पशुधनाचे रक्षण व अनुवांशिक जतन व सुधारणा करणे.
९. अल्प / अत्यल्प भूधारक शेतकरी, पशुपालक, पशुपालक गट यांना संघटित होण्यासाठी प्रोत्साहन देणे.
१०. पशुधन क्षेत्राशी निगडीत असलेल्या नाविन्यपुर्ण पथदर्शी प्रकल्पांना मुख्य प्रवाहात आणण्यासाठी प्रोत्साहन देणे.
११. पशुजन्य उत्पादनाशी निगडीत प्रक्रिया उद्योगासाठी पशुपालकांना मूलभूत सुविधा देऊन उत्पादन प्रक्रिया, गुणवत्ता वाढ आणि विक्री याकरिता मदत करणे.
१२. पशुधन विमा सहाय्य करणे.
१३. पशुधनातील रोगांचे नियंत्रण, पर्यावरणातील प्रदुषण, अन्न सुरक्षा आणि गुणवत्ता वाढ यातील दर्जा वाढीसाठी प्रोत्साहन देणे.

१४. लोक सहभागाव्दारे पशुसंवर्धन क्षेत्राशी निगडीत शाश्वत पध्दतीव्वारे पशुधन वंशावळ जतन करणे, पशुधन प्रजातींचे संवर्धन आणि राज्याचा साधन आराखडा तयार करण्याच्या प्रक्रियेत लोक समुहाच्या सहभाग घेणे.

राज्य पशुधन अभियान (SLM- State Livestock Mission):-

राज्य पशुधन अभियान आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांच्या मदतीने खालीलप्रमाणे कामकाज करेल.

- १) तांत्रिक सहाय्य गट (TSG), पशु व मत्स्यविज्ञान विद्यापीठ, कृषि विद्यापीठे, भारतीय कृषि संशोधन परिषदेच्या (ICAR) संस्था इत्यादींची मदत घेवून व समन्वय ठेऊन धोरणात्मक, सर्वकष व वार्षिक कृती आराखडा तयार करेल.
- २) जिल्हा, विकास गट / तालुका किंवा जिल्ह्यांचा समुह अशा विविध भागातील वैरण व पशुधन उत्पादनाची सध्यस्थिती, संभाव्य उपलब्धता (Potential), मागणी व गरजेनूसार आवश्यक असलेले सहाय्य विचारात घेऊन याबाबतचे आधारभूत सर्वेक्षण व व्यवहार्यतेबाबतचा अभ्यास करेल.
- ३) अभियानांतर्गतचे कार्यक्रम पार पाडण्यासाठी राष्ट्रीय अभियान प्राधिकरण, राज्य सरकार व इतर ऋोतातून निधी प्राप्त करून घेईल. तसेच, त्याबाबतचे लेखे, उपयोगिता प्रमाणपत्रे प्राप्त करून घेऊन राष्ट्रीय पशुधन अभियान प्राधिकरण यांना सादर करेल.
- ४) उक्त अभियान अंमलबजावणीसाठी अंमलबजावणी यंत्रणांना निधीचे वितरण, पर्यवेक्षण आणि संनियंत्रण करेल व वेळोवेळी आढावा घेईल.
- ५) शेतकऱ्यांच्या सोसायट्या, अशासकीय संस्था (NGOs), उत्पादकांच्या संस्था, सहकारी संस्था, स्वयंसहाय्यता बचत गट, शेतकरी उत्पादक संस्था (FPOs) व तत्सम यंत्रणांमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या अभियान कार्यक्रमांना सहाय्य करेल. तसेच, त्यांचे पर्यवेक्षण करेल.
- ६) अभियानातील तरतुदीबाबत सर्व सहभागी संस्था, संघटना व समुहांची संवेदनशिलता वाढविणेसाठी राज्य/ जिल्हा / तालुका पातळीवर कार्यशाळा, शिबीरे व प्रशिक्षण कार्यक्रमांचे आयोजन केले जाईल. तसेच, राज्यातील पशु व मत्स्यविज्ञान विद्यापीठे, कृषि विद्यापीठे, भारतीय कृषि संशोधन परिषदेंतर्गतच्या संस्था, आत्मा, कृषि विज्ञान केंद्रे, नागरी सामाजिक संस्था व ज्या इतर संस्थांकडे तांत्रिक तज्ज्ञता आहे अशा सहभागी संस्था यांचेमार्फत तंत्रज्ञान हस्तांतरण व कौशल्य वृद्धी प्रशिक्षण कार्यक्रमांचे आयोजन करेल.
- ७) राष्ट्रीय पशुधन अभियानाचा मासिक प्रगती अहवाल केंद्र शासनाच्या पशुसंवर्धन, दुग्ध व्यवसाय व मत्स्यव्यवसाय विभागास दरमहा सादर करेल. तसेच, हा अहवाल दरमहा ५ तारखेस केंद्र शासनाच्या www.dahd.nic.in या संकेतस्थळावर अपलोड करेल.
- ८) माहिती संपर्क तंत्रज्ञानाने सक्षम असलेल्या माहिती व्यवस्थापन पद्धती {Information Communication Technology (ICT) enabled Management Information System (MIS)}चे शेवटच्या पातळीपर्यंत क्रियान्वयन करेल व गरजेप्रमाणे स्वतःचे संकेतस्थळ विकसीत करेल.
- ९) अंमलबजावणी यंत्रणांचे संनियंत्रण व पर्यवेक्षण करणे.

तांत्रिक सहाय्यता गट (TSG- Technical Support Group):-

तांत्रिक सहाय्यता गट हा राष्ट्रीय पशुधन अभियानाचा मध्यवर्ती व्यवस्थापनातील एक मजबूत तांत्रिक घटक व कार्यक्षेत्र (Domain) असेल. या गटामध्ये संबंधित क्षेत्रातील तज्ज्ञ व्यक्तींचा समावेश असेल, जो अभियान संचालनालयाच्या राज्य व जिल्हा पातळीवरील उपक्रमांमध्ये आपली तांत्रिक व व्यवस्थापकीय कौशल्ये बहाल करेल. अशा तांत्रिक गट स्थापनेसाठी संदर्भअटी निश्चित करून, त्या-त्या क्षेत्रातील व्यक्तींच्या नेमणुका लवचिक नियमांनुसार कंत्राटी पद्धतीने करावयाच्या आहेत. या संदर्भअटी आयुक्त पशुसंवर्धन यांनी तयार करून राज्य अभियान संचालकामार्फत राज्यस्तरीय कार्यकारी समितीकडे मान्यतेसाठी सादर कराव्यात. या तांत्रिक गटातील सदस्यांचे मानधन त्यांची अर्हता, अनुभव व जर ते शासनातील सेवानिवृत्त व्यक्ती असल्यास त्यांना शेवटचे अदा केलेले वेतन विचारात घेवून निश्चित करावयाचे आहे. या अंतर्गत सेवादाता (Service Providers) यांच्या देखील नेमणुका करता येतील.

या गटामध्ये पशुधन / कुकुट उत्पादन क्षेत्रे, खाद्य व वैरण विकास क्षेत्रे, संगणक व्यवसायिक, व्यवसाय व्यस्थापन क्षेत्रातील (MBA) स्नातक अशा तरुण नुकत्याच पदवीधर झालेल्या व्यवसायीकांमधून देखील त्यांच्या योग्यतेनुसार नेमणुका करता येतील. या बाबतची पुढील आवश्यक कार्यवाही आयुक्त पशुसंवर्धन, यांच्या स्तरावरून सुरु करण्यात यावी.

तांत्रिक सहाय्यता गटाची भुमिका आणि कर्तव्ये :

1. अभियान अंमलबजावणीसाठी अभियान संचालनालयास सहाय्य करणे, प्रकल्पातील तांत्रिक कामांत मदत करणे व प्रकल्पांची छाननी करणे.
2. प्रकल्प क्षेत्रास वारंवार भेटी देणे, संघटनात्मक आणि तांत्रिक विषयांमध्ये मार्गदर्शन करणे.
3. प्रकल्प राबविताना विभागीय कार्यशाळांसाठी आवश्यक साहित्यांचे संकलन करणे, क्षमता बांधणीचा वार्षिक आराखडा तयार करणे. राज्यस्तरीय पशुधन अभियान यांच्या सल्लामसलतीने पशुधन विकासविषयक विविध पैलुंचे प्रसिद्धीविषयक कार्यक्रम, कार्यशाळा / चर्चासत्रांचे अयोजन करणे.
4. अभियानाचे पर्यवेक्षण आणि मुल्यमापन करणे.
5. पशुधन व्यवस्थापनाबाबतच्या विविध विषयांवर अभ्यासयुक्त मांडणी करणे.
6. यशोग्राथांबाबतचा दस्तऐवज तयार करणे व प्रसिद्ध करणे.
7. क्षमता बांधणी कार्यक्रमांमध्ये राज्यास मदत करणे.
8. अभियानाच्या उद्देशांच्या प्रसिद्धी व प्रचार कार्यासाठी चालना देणे.
9. अभियान संचालकांना मासिक अहवालाबाबत अभिप्राय सादर करणे.
10. अभियान संकेतरस्थळाचे व्यवस्थापन करणे.

नोडल अधिकारी :

राज्य पशुधन अभियानांतर्गत योजनांच्या अंमलबजावणीसाठी राज्यस्तरावर आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांची नोडल अधिकारी (Nodal Officer) म्हणून नियुक्ती करण्यात येत आहे.

आयुक्त पशुसंवर्धन यांनी अतिरिक्त आयुक्त पशुसंवर्धन यांचे अध्यक्षतेखाली राज्यस्तरीय तांत्रिक संनियंत्रण समितीचे गठन करावे. सदर समिती अभियानांतर्गत योजनांच्या अंमलबजावणीचा वेळोवेळी आढावा घेईल.

सामाजिक लेखा परिक्षण :

अभियानांतर्गत कार्यक्रमांचे सामाजिक लेखा परिक्षण पंचायत राज संस्थांमार्फत करणे ही सातत्यपुर्ण प्रक्रिया अपेक्षित असल्याने राष्ट्रीय पशुधन अभियानाबाबतच्या मार्गदर्शक सुचना विचारत घेवुन पंचायत पातळीवरील सामाजिक लेखा परिक्षण समित्यांचे गठन आयुक्त पशुसंवर्धन यांच्या मार्गदर्शनाखाली संबंधित जिल्ह्यांच्या जिल्हा पशुसंवर्धन उपायुक्त यांनी करावे.

उद्योजकता विकास आणि रोजगार निर्मिती कार्यक्रम कक्ष (EDEG Cell) - स्थापना :

या अंतर्गत प्राप्त होणाऱ्या प्रस्तावांची छाननी करण्याकरिता आयुक्त पशुसंवर्धन यांनी त्यांचे कार्यालयातील सहआयुक्त पशुसंवर्धन (मुख्यालय) यांचे अध्यक्षतेखाली उद्योजकता विकास आणि रोजगार निर्मिती कक्षाची (EDEG Cell) स्थापना करावी.

उद्योजकता विकास आणि रोजगार निर्मिती कार्यक्रमांतर्गत प्राप्त होणाऱ्या प्रकरणांना मंजुरी देणेसाठी खालीलप्रमाणे राज्यस्तरीय मंजुरी व संनियंत्रण समितीचे (SLSMC- State Level Sanctioning and Monitoring Committee) गठन करण्यात येत आहे.

राज्यस्तरीय मंजुरी व संनियंत्रण समिती (SLSMC- State Level Sanctioning and Monitoring Committee) :

१. प्रधान सचिव / सचिव (पदुम), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.	: अध्यक्ष
२. केंद्र शासनाच्या पदुम विभागाचे प्रतिनिधी	: सदस्य
३. आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे	: सदस्य
४. महाव्यवस्थापक, राज्य अग्रणी बँक	: सदस्य
५. प्रतिनिधी, अशासकीय संस्था (NGO)	: सदस्य
६. विभागीय महाव्यवस्थापक, नाबार्ड बँक, पुणे	: सदस्य सचिव

केंद्र पुरस्कृत राष्ट्रीय पशुधन अभियानामधील उप-अभियानांतर्गत खालीलप्रमाणे विविध योजना राज्यामध्ये राबवाविण्यात याव्यात.

१. पशुधन विकास उप अभियान (Sub-Mission on Livestock Development):

१.१ उद्योजकता विकास आणि रोजगार निर्मिती (Entrepreneurship Development & Employment Generation):

कुकुट पक्षी, शेळ्या व मेंढया, ससे, वराह आणि म्हशींच्या नर वासरांचा सांभाळ या अंतर्गत उद्योजकता विकास आणि रोजगार निर्मिती हा या योजनेचा प्रमुख उद्देश आहे. त्याचप्रमाणे, कुकुट पक्ष्यांपासून तयार करण्यात येणा-या वेगवेगळ्या पदार्थाची निर्मिती करणे हा देखील महत्वाचा उद्देश आहे. कुकुट पक्षांव्यतिरिक्त क्वेल्स, बदक आणि टर्की यांचा सांभाळ करणे या योजना देखील या अंतर्गत राबवावयाच्या आहेत.

सदर योजनेमध्ये बँक एन्डे११ सबसिडी देय असून, यामध्ये लाभार्थ्यांचा हिस्सा १० टक्के राहणार आहे. सर्वसाधारण दारिद्र्यरेषेवरील लाभार्थी- केंद्र शासनाचे अर्थसहाय्य २५ टक्के व बँकेचे

कर्ज-६५ टक्के, दारिद्र्यरेषेखालील / अनुसुचीत जाती / जमाती लाभार्थी- केंद्र शासनाचे अर्थसहाय्य ३३.३३ टक्के व बँकेचे कर्ज ५६.६७ टक्के, नक्षलग्रस्त भागातील दारिद्र्यरेषेवरील लाभार्थी- केंद्र शासनाचे अर्थसहाय्य ४५ टक्के व बँकेचे कर्ज-४५ टक्के, दारिद्र्यरेषेखालील / अनुसुचीत जाती / जमाती लाभार्थी- केंद्र शासनाचे अर्थसहाय्य ६० टक्के व बँकेचे कर्ज ३० टक्के याप्रमाणे राहील. सदरहू योजनेतर्गत केंद्र शासनाचे अर्थसहाय्य नाबार्ड बँकेमार्फत वाटप करण्यात येणार आहे.

१.२ राज्यातील प्रक्षेत्रांच्या पायाभुत सुविधांचा विकास करणे (Modernization and Development of Breeding Infrastructure) :

या योजनेमध्ये राज्यातील मेंढी व शेळी विकास, कुकुट विकास प्रक्षेत्रांवर पायाभुत सुविधा उपलब्ध करून देण्यासाठी केंद्र शासनाचे ७५ टक्के अर्थसहाय्य देय असून, उर्वरीत २५ टक्के राज्य हिस्सा राहील.

१.३ उत्पादकतेमध्ये वाढीसाठी हस्तक्षेप (Interventions towards Productivity Enhancement)

१.३.१ परसातील कुकुट पालन योजना (Rural Backyard Poultry Development):

परसातील कुकुट पालन या योजनेअंतर्गत केंद्र शासनाचे ७५ टक्के अर्थसहाय्य व उर्वरीत २५ टक्के राज्य हिस्सा राहील. या योजनेतर्गत दारिद्र्यरेषेखालील लाभार्थ्यांना मदर युनिटमार्फत ४ आठवड्यांचे प्रत्येकी ४५ कुकुट पक्षी वाटप करावयाचे आहेत. पहिल्या टप्प्यात २० कुकुट पक्षी वाटप करावयाचे असून, पक्ष्यांच्या संगोपनाच्या प्रगतीचा आढावा घेवून दुसऱ्या व तिसऱ्या टप्प्यांतर्गत अनुक्रमे १५ व १० पक्षी वाटप करावयाचे आहेत.

१.३.२ छोटे रवंथ करणारे प्राणी व ससे पालन यांचा एकामित्क विकास आणि वराह विकास (Integrated Development of Small Ruminants and Rabbits and Pig Development):-

या अंतर्गत खालीलप्रमाणे उपक्रमांची अंमलबजावणी करण्यात येईल.

१. उच्च प्रजनन क्षमता असणा-या जातीमध्ये सुधारणा करणे (Interventions in the breeding tract of high fecundity breeds):

या योजनेमध्ये उच्च प्रजनन क्षमता असणा-या शेळी आणि मेंढी या प्रजातीमध्ये सुधारणा करण्याच्या अनुषंगाने केंद्र शासनाचे १०० टक्के अर्थसहाय्य देय आहे.

२. कृत्रिम रेतन कार्यामध्ये वाढ करणे (Propagation of Artificial Insemination-AI) :

या योजनेमध्ये शेळी आणि मेंढी या प्राण्यांमध्ये कृत्रिम रेतनाच्या कार्यात सुधारणा होण्याच्या दृष्टिने, केंद्र शासनाचे १०० टक्के अर्थसहाय्य देय आहे. कृत्रिम रेतनासाठी विर्यमात्रा निर्मिती करण्यासाठी प्रयोगशाळेचे बळकटीकरण व आधुनिकीकरण या अंतर्गत साहित्य खरेदीसाठी सदरचे अर्थसहाय्य उपलब्ध होणार आहे.

१.४ पशुधन विमा (Risk Management & Insurance) :

पशुधनाचा मृत्यु झाल्यास संबंधित शोतकच्यास अंतीम नुकसान भरपार्ड मिळावी म्हणून, पशुधनाचा विमा उतरविण्याबाबतच्या सुविधेचा या योजनेमध्ये समावेश करण्यात आलेला आहे. या योजनेतर्गत देशी / संकरीत दुधाळ जनावरे, ओढकामासाठी (Pack Animals) वापरात येणारी जनावरे (उदा. घोडे, गाढवे, खेचरे, उंट, बैल, रेडे इ.) आणि इतर पशुधन (उदा. शेळी, मेंढी, वराह, ससे, इ.) यांच्या विमा संरक्षणाचा अंतर्भाव आहे.

दारिद्र्यरेषेवरील लाभार्थ्यासाठी - केंद्र शासनाचे २५ टक्के अर्थसहाय्य, राज्य शासनाचे २५ टक्के अनुदान व उर्वरित ५० टक्के लाभार्थी हिस्सा देय आहे. तर, दारिद्र्यरेषेखालील / अनुसुचीत जाती / जमातीच्या लाभार्थ्यासाठी केंद्र शासनाचे ४० टक्के अर्थसहाय्य, राज्य शासनाचे ३० टक्के अनुदान व उर्वरित ३० टक्के लाभार्थी हिस्सा राहील. राज्यातील नक्षलग्रस्त भागातील दारिद्र्यरेषेवरील लाभार्थ्यासाठी - केंद्र शासनाचे ३५ टक्के अर्थसहाय्य, राज्य शासनाचे २५ टक्के अनुदान व उर्वरित ४० टक्के लाभार्थी हिस्सा राहील. तर, दारिद्र्यरेषेखालील / अनुसुचीत जाती / जमाती लाभार्थ्यासाठी केंद्र शासनाचे ५० टक्के अर्थसहाय्य, राज्य शासनाचे ३० टक्के अनुदान व उर्वरित २० टक्के लाभार्थी हिस्सा राहील.

१.५ पशुधनाच्या प्रजातीचे जतन व संवर्धन (Conservation of Livestock Breeds) :

राज्यामध्ये पशुधनाच्या नवीन प्रजातींची ओळख व त्यावर दस्तऐवजीकरण करण्यासाठी या योजनेद्वारे प्रोत्साहन देण्यात येणार आहे. सदर पशुधनाच्या वाणाची नोंदणी NBAGR (National Bureau of Animal Genetic Resources) या संस्थेच्या पातळीवर होण्यापुर्वी, राज्यातील विद्यापीठ स्तरावर या संदर्भात अभ्यास करावयाचा आहे. सदर कार्यक्रमांमध्ये विद्यापीठांना सहभागी करून घेता येईल. या अंतर्गत वार्षिक चर्चासत्र / कार्यशाळा इ. मार्फत अशा नवीन वाणांची ओळख त्या भागातील शेतक-यांना किंवा पशुपालकांना करून देण्यासाठी केंद्र शासनाचे १०० टक्के अर्थसहाय्य देय आहे.

१.६ ग्रामीण भागामध्ये कत्तलखान्यांची स्थापना करणे (Establishment of Rural Slaughter Houses):-

ग्रामीण भागामध्ये अत्याधुनिक कत्तलखान्यांची स्थापना करण्याकरीता या योजनेद्वारे केंद्र शासनामार्फत ७५ टक्के अर्थसहाय्य दिले जाणार असून, उर्वरित २५ टक्के राज्य शासनाचे अनुदान राहील. सदर योजनेअंतर्गत ज्या ग्रामीण भागातील लोकसंख्या ५,००,००० पेक्षा कमी आहे, अशा नागरी भागात ग्रामपंचायत / स्थानिक स्वराज्य संस्था / राज्यशासन यांचेमार्फत कत्तलखान्यांची उभारणी करून ते खाजगी उद्योजकांकरवी चालवावयाचे आहेत.

१.७ मृत पशु उपयोगीता योजना (Utilization of Fallen Animals):-

या योजने मध्ये मृत पशु उपयोगीता केंद्र स्थापन करणे, बोन क्रशींग युनिट केंद्राचे नूतनीकरण / आधुनिकीकरण करणे प्रशिक्षण, विमा या साठी सहाय्य करण्यात येणार आहे. पंचायत राज संस्थांच्या (जिल्हा परिषद / पंचायत समिती / ग्रामपंचायत) सहाय्याने या योजनेची अंमलबजावणी करावयाची आहे.

५ ते ६, ७ ते ९ आणि २० ते २५ मृत जनावरांचे धड प्रतीदिन प्रक्रीया करणा-या प्रकल्पासाठी, अनुक्रमे कमाल अर्थसहाय्य रु.११०.०० लक्ष, रु. १६५.०० लक्ष आणि रु.२२०.०० लक्ष देय आहे. प्रकल्पासाठी केंद्र व राज्य शासनाच्या अर्थसहाय्याचे प्रमाण ७५:२५ असे राहील.

२. क्षमता विकास, तंत्रज्ञानाचा प्रसार व प्रचार उप-अभियान (Sub- Mission on Skill Development, Technology Transfer and Extension):

२.१ पशुसंवर्धन विस्ताराकरीता माहिती, प्रशिक्षण आणि संपर्क मोहिम (IEC Support for Livestock Extension):-

सदर योजनेतर्गत पशुपालकांना केवळ उत्पादन प्रक्रियेपुरते ज्ञान देणे अपेक्षित नसून, पशुधन व्यवसाय (Livestock Business) उत्पादन पद्धती, विकास विभागांकडील विविध कार्यक्रम, योजना व या क्षेत्रात संशोधन करणाऱ्या संस्थांची माहिती पुरविण्यात यावी. तसेच, गुणवत्ता प्रमाणीकरण व त्याबाबत अहवाल सादर करण्याच्या पद्धती, पशुधन उत्पादनाची प्रतवारी, आवेष्टनाच्या पद्धती, साठवणुक, वाहतुक आणि पशुधन उत्पादनाची देशांतर्गत विक्री व निर्यात या विषयी विविध स्तरावरील भागधारकांसमवेत संवाद साधणे इत्यादीबाबतची माहिती पशुपालकांना देण्यात यावी. यासाठी प्रत्यक्ष खर्चावर आधारित केंद्रशासनाचे ७५ टक्के अर्थसहाय्य व उर्वरित २५ टक्के राज्यशासनाचे अर्थसहाय्य उपलब्ध होणार आहे.

२.२ प्रशिक्षण व क्षमता बांधणी (Training and Capacity building):-

पशुधन क्षेत्रासंबंधीत विविध प्रशिक्षण आणि त्याद्वारे, पशुपालकांमधील क्षमतेचा विकास साधणे हा या योजनेचा मुख्य उद्देश आहे. सदरहू योजनेसाठी केंद्र शासनाचे १०० टक्के अर्थसहाय्य उपलब्ध होणार आहे.

२.३ पशुपालक समूह / पैदासकारांच्या संघटना (Livestock Farmers Groups / Breeders Associations):-

पशुधन विकास क्षेत्रासंबंधीत पशुपालकांचा समूह / पैदासकारांच्या संघटनांची उभारणी करून त्यांना पशुपालन क्षेत्राशी निगडीत उच्च तंत्रज्ञानाबाबत क्षमता वर्धन करून पशुपालनाद्वारे उत्पन्नाचा खोत मिळवून देणे हा या योजनेचा मुळ उद्देश आहे. सदरहू योजना केंद्र शासनाचे ७५ टक्के अर्थसहाय्य आणि उर्वरित २५ टक्के राज्य शासनाचे अनुदान अशा अर्थसहाय्याने राबविण्यात येणार आहे.

२.४ पशुधन मेळावे (Livestock Mela):-

पशुपालकांच्या माहितीमध्ये वाढ होण्याच्या दृष्टीने, पशुधन मेळावे आयोजित करणे हा या योजनेचा मुख्य उद्देश आहे. यासाठी तालुका, जिल्हा आणि राज्य पातळीवर अनुक्रमे एक, दोन आणि तीन दिवसांच्या पशुधन मेळाव्यांचे आयोजन करण्यासाठी अनुक्रमे कमाल रु. १.०० लक्ष, रु. २.०० लक्ष आणि रु. ३.०० लक्ष एवढी खर्च मर्यादा निश्चित करण्यात आलेली आहे. सदर योजना राज्य / केंद्र शासनाच्या संस्थांमार्फत राबवावयाची आहे. या योजनेतर्गत केंद्रशासनाचे ७५ टक्के अर्थसहाय्य व उर्वरित राज्य शासनाचे २५ टक्के अर्थसहाय्य उपलब्ध होणार आहे.

२.५ विभागीय पशु प्रदर्शन (Regional Livestock Fair):-

विभागीय पातळीवर पशु प्रदर्शनाचे आयोजन करून त्याद्वारे देशी व इतर प्रजातीचे जतन व संवर्धन करणाऱ्या पशुपालकांना प्रोत्साहित करणे, हा या योजनेचा उद्देश आहे. राज्य शासनामार्फत

विभागीय पातळीवर ५ दिवसांचे प्रदर्शन आयोजित करता येईल. या योजनेकरिता रु. १०.०० लक्ष मर्यादेपर्यंत केंद्र शासनाचे १०० टक्के अर्थसहाय्य देय आहे.

२.६ पशुपालकांच्या क्षेत्रिय शाळांचे कार्यान्वय (Operationalization of Farmers Field Schools):-

राज्यातील पशुसंवर्धन विषयक पथदर्शी प्रकल्पावर पशुपालकांना प्रात्यक्षिक प्रशिक्षण देणे हा या योजनेचा मुख्य उद्देश आहे. या योजनेतर्गत प्रत्येकी रु.३०,०००/- एवढा निधी उपलब्ध होणार आहे. सदरहू योजना केंद्र शासनाचे ७५ टक्के अर्थसहाय्य व उर्वरित राज्य शासनाचे २५ टक्के अर्थसहाय्य अशा पद्धतीने राबवावयाची आहे.

२.७ पशुधन विस्तार सुविधा पुरविणाऱ्या यंत्रणांसाठी अभ्यास दौरा -(Exposure visit of Livestock Extension Facilitators):-

सध्याच्या प्रचलित विस्तार विषयक कार्यपद्धतीमध्ये संकल्पीत बदल घडवून आणणे हा योजनेचा मुख्य उद्देश आहे. सदरहू योजनेसाठी केंद्रशासनाचे प्रत्यक्ष खर्चाएवढे १०० टक्के अर्थसहाय्य उपलब्ध होणार आहे.

२.८ पशुपालकांचे अभ्यास दौरे -(Exposure Visit of Farmers):-

सध्याच्या प्रचलित विस्तार विषयक कार्यपद्धती मध्ये संकल्पीत बदल घडवून आणणे हा योजनेचा मुळ उद्देश आहे. या योजनेतर्गत प्रगतशिल राज्यांमध्ये पशुपालकांसाठी अभ्यास दौर्यांचे आयोजन करावयाचे असून, सदरहू योजनेतर्गत प्रत्यक्ष खर्चाच्या ७५ टक्के केंद्र शासनाचे अर्थसहाय्य आणि उर्वरित २५ टक्के राज्य शासनाचे अर्थसहाय्य उपलब्ध होणार आहे.

२.९ पशुधन विस्तार कार्यातील अधिकारी / कर्मचारी वर्ग - (Staff Component of Livestock Extension):-

कैशल्य विकास, तंत्रज्ञान हस्तांतरण आणि विस्तार कार्याचे उदिष्ट या साठी आवश्यक मनुष्यबळाचा विकास साधणे हा या योजनेचा मुळ उद्देश आहे.

मनुष्यबळ विकास साधण्यासाठी राज्यापातळीवर करार तत्वावर (contract basis) अधिकारी / कर्मचारी वर्गाची (Livestock Extension Facilitator) नेमणूक करावयाची आहे. करार तत्वावर नियुक्त करण्यात येणाऱ्या Livestock Extension Facilitator यांनी राज्याच्या पशुधन विस्तार कार्याबाबत माहिती, प्रशिक्षण आणि संपर्क विषयक आराखडा तयार करावयाचा आहे. सदरहू योजनेसाठी केंद्रशासनाचे प्रत्यक्ष खर्चाएवढे १०० टक्के अर्थसहाय्य उपलब्ध होणार आहे.

३. वैरण व पशुखाद्य उप-अभियान (Sub-Mission on Fodder and Feed Development):

३.१ वनक्षेत्र नसलेल्या नापिक जमीनी / गायरान जमीनी / गवती कुरणक्षेत्र व पडिक जमीनी क्षेत्रातून वैरण उत्पादन करणे (Fodder production from Non-Forest wasteland / rangeland / grassland / non- arable land) :

हलक्या नापिक / पडिक / गायरान / गवती कुरणक्षेत्र जमीनी विकसित करून त्यावर योग्य प्रकारचे एकदल / द्विदल गवत, गवतांची लागवड करून वैरणीचे उत्पादन घेणे, त्याच बरोबर जमीनीची धुप थांबविणे हा या योजनेचा उद्देश आहे. सदर योजनेकरिता केंद्र शासनाचे ७५%

अर्थसहाय्य व उर्वरित राज्य शासनाचे २५% अर्थसहाय्य अनुज्ञेय आहे. जेथे मृदोपचार आवश्यक आहे अशा सार्वजनिक जमीनीसाठी प्रती हेक्टर रु. १.०० लक्ष, मृदोपचार आवश्यक नाही अशा सार्वजनिक जमीनीसाठी रु. ०.८५ लक्ष, शासकीय जमीनी व गोशाळांसाठी ०.६५ लक्ष व दूरक्षेत्रातील गवती कुरण जमीनीसाठी रु. ०.५० लक्ष व वैयक्तिक शेतकऱ्यांसाठी रु. ०.३० लक्ष इतकी कमाल मर्यादा राहील.

३.२. वनक्षेत्रातून वैरण उत्पादन करणे (Fodder Production from Forest Land):

वनक्षेत्रामध्ये कृषि हवामान प्रभागानुसार योग्य अशा गवत व झाडे, झुडपे यांची लागवड करून, वैरणीचे उत्पादन घेणे, राज्यातील वैरणीची उपलब्धता वाढविणे, अतिरिक्त वैरण उत्पादन करून टंचाई काळात त्याचा उपयोग करणे हे सदर योजनेचे मुख्य उद्देश आहेत. सदर योजनेतर्गत प्रती हेक्टर रु. ५०,०००/- मर्यादेत अर्थसहाय्य अनुज्ञेय असून, यामध्ये केंद्र शासनाचा ७५% व राज्य शासनाचा २५% हिस्सा राहील. सदर योजना वन विभागामार्फत राबवावयाची आहे.

३.३ वैरण बियाणे प्रापन, संकलन व वितरण (Fodder Seed Production/procurement and Distribution):

राज्यातील वैरण बियाणांची आवश्यकता विचारात घेऊन, शेतकऱ्यांच्या मदतीने पुनर्खरेदीच्या धर्तीवर सुधारित वैरण पीकांच्या प्रमाणित बियाणांचे उत्पादन घेऊन शेतकऱ्यांना वितरण करणे, हा सदर योजनेचा उद्देश आहे. या योजनेतर्गत केंद्र शासनाचे ७५% व राज्य शासनाचे २५% अर्थसहाय्य अनुज्ञेय आहे. सदर योजना पशुसंवर्धन / कृषि विभागामार्फत राबविण्यात येईल. तसेच, स्वयंसेवी संस्था, स्वयंसहाय्यता बचत गट, महामंडळे, सहकारी दुध संस्था / संघ, कृषि व पशुवैद्यकीय महाविद्यालये / विद्यापीठे यांना देखील या योजनेत सहभागी करून घेता येईल.

३.४ हस्तचलित कडबाकुट्टी यंत्राचे वितरण (Distribution of Hand Driven chaff Cutters):

राज्यात उत्पादित होणाऱ्या वैरणीचा पुरेपुर वापर व्हावा व वाया जाणाऱ्या वैरणीचे प्रमाण कमी व्हावे, हा सदर योजनेचा मुख्य उद्देश आहे. या योजनेतर्गत केंद्र शासनाचे ७५% अर्थसहाय्य व उर्वरित २५% लाभार्थी स्वहिस्सा राहील. ज्या शेतकऱ्यांकडे ५ जनावरे आहेत, असे लाभार्थी या योजनेतर्गत लाभ घेण्यासाठी पात्र होतील.

३.५ विद्युत चलित कडबाकुट्टी यंत्राचे वितरण (Distribution of Power Driven chaff Cutters):

राज्यात उत्पादित होणाऱ्या वैरणीचा पुरेपुर वापर व्हावा व वाया जाणाऱ्या वैरणीचे प्रमाण कमी व्हावे, हा सदर योजनेचा मुख्य उद्देश आहे. या योजनेतर्गत केंद्र शासनाचे ५०% अर्थसहाय्य व उर्वरित ५०% लाभार्थी स्वहिस्सा राहील.

३.६ उच्च क्षमतेच्या वैरणीच्या विटा तयार करण्याचे युनिट स्थापन करणे (Establishment of High Capacity Fodder Block Making Units) :

कृषि पीकांच्या दुख्यम उत्पादनांचे आधुनिक तंत्रज्ञानाच्या सहाय्याने वैरणीच्या विटांमध्ये रूपांतर करणे, अशा वैरणीच्या विटा टंचाई, अतिवृष्टी, इ. नैसर्गिक आपत्तींमध्ये उपयोगात आणण्याकरिता राखीव साठा तयार करणे हा सदर योजनेचा मुख्य उद्देश आहे. सदर योजनेतर्गत खाजगी उद्योजकांकरिता प्रकल्प अहवालाच्या (जमीनीची किंमत वगळता) ५०% केंद्र शासनाचे अर्थसहाय्य अनुज्ञेय असून, उर्वरित ५० टक्के लाभार्थी हिस्सा राहील. खाजगी उद्योजकांसाठी केंद्र सहाय्याची

रक्कम राष्ट्रीयकृत बँकेकडून प्रकल्पाच्या छाननीवर आधारित बँक-एन्डेड सबसीडी स्वरूपात राहील. तसेच, शासकीय व सहकारी संस्थांकरिता ७५% केंद्र शासनाचे अर्थसहाय्य देय असून, शासकीय संस्थांसाठी उर्वरित २५ टक्के राज्यहिस्सा तर, सहकारी संस्थांकरिता उर्वरित २५ टक्के त्यांचा स्वहिस्सा राहिल. या योजनेतर्गत केंद्र शासनाच्या अर्थसहाय्याची कमाल मर्यादा रु. ७५.०० लक्ष आहे.

३.७ लघु क्षमतेचे ट्रॅक्टरला जोडता येणारे वैरणीच्या विटा तयार करण्याचे युनिट / गवताचे गड्ठे तयार करण्याचे मशीन/वैरण कापणी यंत्राचे वितरण (Distribution of low capacity, tractor mountable Fodder Block Making Units/ Hey Bailing Machine/ Reaper/ Forage Harvester):

कृषि पीकांच्या दुख्यम उत्पादनांचे आधुनिक तंत्रज्ञानाच्या सहाय्याने वैरणीच्या विटांमध्ये रुपांतर करणे, अशा वैरणीच्या विटा टंचाई, अतिवृष्टी, इ. नैसर्गिक आपत्तीमध्ये उपयोगात आणण्याकरिता राखीव साठा तयार करणे तसेच, शेतकऱ्यांच्या दारापर्यंत नवीन तंत्रज्ञान उपलब्ध करून देणे हा या योजनेचा उद्देश आहे.

या योजनेतर्गत ग्रामपंचायत, प्राथमिक दुध उत्पादक संस्था व समूह वन व्यवस्थापन समिती यांना लाभ देण्यात यावा. खाजगी उद्योजकांकरिता प्रकल्प अहवालाच्या (जमीनीची किंमत वगळता) ५०% केंद्र शासनाचे अर्थसहाय्य अनुज्ञेय असून उर्वरित ५०% त्यांचा स्वहिस्सा राहिल. खाजगी उद्योजकांसाठी केंद्र सहाय्याची रक्कम राष्ट्रीयकृत बँकेकडून प्रकल्पाच्या छाननीवर आधारित बँक-एन्डेड सबसीडी स्वरूपात राहील.

शासकीय व सहकारी संस्थांकरिता केंद्र शासनाचे ७५% अर्थसहाय्य अनुज्ञेय असून शासकीय संस्थांसाठी उर्वरित २५ टक्के राज्यहिस्सा तर, सहकारी संस्थांकरिता उर्वरित २५ टक्के त्यांचा स्वहिस्सा राहिल. अनुदानाची कमाल मर्यादा रु. १०.०० लक्ष आहे.

३.८ मूरघास तयार करण्याचे युनिट स्थापन करणे (Establishment of Silage Making Units):

अतिरिक्त उत्पादीत हिरव्या वैरणीचे मुरघास तयार करून, टंचाईच्या काळात पशुधनास पोषणमूल्ययुक्त वैरण उपलब्ध करून देणे हा सदर योजनेचा उद्देश आहे. सदर योजनेत दुध संधाचे सभासदांखेरीज सर्व शेतकरी हे लाभार्थी असतील. या योजनेतर्गत केंद्र शासनाचे ७५% अर्थसहाय्य अनुज्ञेय असून उर्वरित २५ टक्के लाभार्थीचा स्वहिस्सा राहील.

सदर योजनेतर्गत २५ मे. टन किंवा त्यापेक्षा जास्त क्षमता, १० ते २५ मे. टन क्षमता, १० मे. टन पेक्षा कमी क्षमता आणि पॉलिथिन बँग व ड्रम सायलेज युनिटकरिता अनुक्रमे, रु. १.०० लक्ष, रु. ०.७० लक्ष, रु. ०.५० लक्ष आणि रु. ०.०६ लक्ष प्रकल्प किंमती असतील.

३.९ बायपास प्रोटीन उत्पादन केंद्राची स्थापना (Establishment of Bypass Protein / Fat Making Units) :

उच्च दुग्ध उत्पादन देणाऱ्या दुधाळ गायी / म्हशींच्या पोषणासाठी उत्तम दर्जाचे खाद्य घटक वापरून या खाद्याचे पोषणमूल्य वाढविण्याबोबरच ते पशुधनाच्या आहारासाठी पुरेपूर उपयोगात आणणे हा या योजनेचा उद्देश आहे. सदर योजना पशुसंवर्धन विभाग, दुध संघ, विद्यापीठे, संशोधन संस्था, खाजगी उद्योजक व अशासकीय संस्था (NGOs) यांच्यामार्फत राबविली जाईल.

सदर योजनेतर्गत खाजगी उद्योजकांकरिता प्रकल्प अहवालाच्या (जमीनीची किंमत वगळता) २५ टक्के केंद्र शासनाचे अर्थसहाय्य अनुज्ञेय असून उर्वरित ७५ टक्के त्यांचा स्वहिस्सा राहील. खाजगी

उद्योजकांसाठी केंद्र सहाय्याची रक्कम राष्ट्रीयकृत बँकेकडून प्रकल्पाच्या छाननीवर आधारित बँक-एन्डेरेज सबसीडी स्वरूपात राहील.

तसेच, शासकिय व सहकारी संस्थाकरिता केंद्र शासनाचे ७५ टक्के अर्थसहाय्य अनुज्ञेय असून शासकीय संस्थांकरिता उर्वरित २५ टक्के राज्य हिस्सा व सहकारी संस्थांकरिता उर्वरित २५ टक्के त्यांचा स्वहिस्सा राहील. अनुदानाची कमाल मर्यादा रु.२००.०० लक्ष अशी राहील.

३.१० क्षेत्र निहाय विवक्षित प्रभागानूसार क्षारमिश्रण, पशुखाद्य कांडी व पशुखाद्य निर्मिती केंद्राची स्थापना (Establishment of Area specific Mineral Mixture/ Feed Pelleting / Feed Manufacturing Units) :

पशुखाद्य व विवक्षित भागातील क्षारांच्या कमतरतेनूसार त्या भागात आवश्यक घटकद्रव्यांसह क्षारमिश्रणांची उपलब्धता वाढवून त्यावारे पशुधनाच्या आरोग्यात सुधारणा व उत्पादन क्षमतेत वाढ करणे हा या योजनेचा उद्देश आहे. सदर योजना शासकीय संस्था / विद्यापीठे / महामंडळे / मंडळे व दुध संघांमार्फत राबविण्यात येईल.

सदर योजनेतर्गत खाजगी उद्योजकांकरिता प्रकल्प अहवालाच्या (जमीनीची किंमत वगळता) २५ टक्के केंद्र शासनाचे अर्थसहाय्य अनुज्ञेय असून उर्वरित ७५ टक्के त्यांचा स्वहिस्सा राहील. खाजगी उद्योजकांसाठी केंद्र सहाय्याची रक्कम राष्ट्रीयकृत बँकेकडून प्रकल्पाच्या छाननीवर आधारित बँक-एन्डेरेज सबसीडी स्वरूपात राहील.

तसेच, शासकिय व सहकारी संस्थाकरिता केंद्र शासनाचे ७५ टक्के अर्थसहाय्य अनुज्ञेय असून शासकीय संस्थांकरिता उर्वरित २५ टक्के राज्य हिस्सा व सहकारी संस्थांकरिता उर्वरित २५ टक्के त्यांचा स्वहिस्सा राहील. अनुदानाची कमाल मर्यादा रु.२००.०० लक्ष राहील.

३.११ खाद्य विश्लेषण प्रयोगशाळेची स्थापना व आधुनिकीकरण (Establishment / Modernisation of Feed Testing Laboratories) :

राज्यात पशु व कुक्कूट खाद्याचा, तसेच, या खाद्याच्या निर्मितीसाठी लागणाच्या खाद्य घटकांचा दर्जा, विहित मानकानूसार व उच्च प्रतीचा ठेवून, उच्च दर्जाचे पशु-पक्षी खाद्य उत्पादन वाढविणे व ते उपलब्ध करून देणे हे या योजनेचे उद्देश आहेत.

राज्यातील पशुवैद्यकीय महाविद्यालये / विद्यापीठे, दुध संघ व पशुसंवर्धन विभागातील पशुखाद्य विश्लेषण प्रयोगशाळांना सदर योजनेचा लाभ घेता येईल. सदर योजनेतर्गत केंद्र शासनाचे ७५ टक्के अर्थसहाय्य व उर्वरित २५ टक्के राज्य शासनाचे अर्थसहाय्य अनुज्ञेय असेल. तथापि, दुध संघांच्या बाबतीत ७५ टक्के केंद्र हिस्सा वगळता उर्वरित २५ टक्के त्यांचा स्वहिस्सा राहील. सदर योजनेतील प्रकल्प किंमतीची कमाल मर्यादा रु. २००.०० लक्ष असेल.

३.१२ व्हिलक्षी व भरडधान्य पिकांची लागवड करणे (Cultivation of Coarse Grains and Dual Purpose Crops):

सदर योजना राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान (National Food Security Mission- NFSM) अंतर्गत कृषि विभागामार्फत राबविण्यात येईल.

राष्ट्रीय पशुधन अभियान या केंद्र पुरस्कृत योजनेच्या सर्वसाधारण मार्गदर्शक सूचना :-

१. या अभियानांतर्गत सर्व योजनांना व्यापक प्रसिद्धी देण्यात यावी.
२. या योजनेतर्गत अनुसूचित जाती उपयोजनेतर्गत मंजुर होणारा निधी संपुर्णत: त्या योजनेतील लाभार्थ्यांसाठीच वापरण्यात यावा. तसेच, सदर योजनेतर्गत शक्यतोवर अनुसूचित जमाती ८ टक्के, महिला लाभार्थी ३० टक्के व अपेक्षित लाभार्थी ३ टक्के याप्रमाणे लाभार्थ्यांचा समावेश करण्यात यावा.
३. या योजनेतर्गत लाभ दिलेल्या लाभार्थी / संस्था / शासकीय विभाग / प्रधिकरणांनी केंद्र शासनाने विहित केलेल्या प्रपत्रामध्ये खर्चाचे उपयोगीता प्रमाणपत्र, भौतिक प्रगती अहवाल आणि खर्चाचा तिमाही अहवाल केंद्र शासनास सादर करणेसाठी आयुक्त पशुसंवर्धन यांचे मार्फत नियमितपणे शासनास सादर करण्यात यावा.
४. या योजनेचे अंगलबजावणी अधिकारी तसेच, आहरण व संवितरण अधिकारी संबंधित जिल्ह्यांचे जिल्हा पशुसंवर्धन उपायुक्त हे राहतील.
५. या योजनेच्या यशस्वी अंगलबजावणीसाठी केंद्र शासनाने निर्गमित केलेल्या मार्गदर्शक सूचना व सदरचा शासन निर्णय विचारात घेवुन आवश्यक त्या सविस्तर मार्गदर्शक सूचना आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी त्यांच्या स्तरावरून क्षेत्रिय अधिकाऱ्यांना त्वरित निर्गमित कराव्यात.
६. या अभियानांतर्गत प्राप्त होणाऱ्या प्रस्तावांना तांत्रिक मान्यता देण्याचे अधिकार आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना राहतील. त्यासाठी आवश्यकतेप्रमाणे इतर संबंधित विभागातील अधिकारी, नाबार्ड यांच्याशी समन्वय साधून अभियान यशस्वीपणे राबविण्यासाठी आयुक्त, पशुसंवर्धन सर्वतोपरी प्रयत्न करतील.

या अभियानांतर्गत राबवावयाच्या विविध योजनांसाठीचे नवीन लेखाशिर्ष यथावकाश कळविण्यात येतील.

सदरचा शासन निर्णय नियोजन विभागाचे अनौपचारिक संदर्भ क्र. २२९७/ नियोजन विभाग, दि. ०४.०९.२०१४ तसेच, वित्त विभागाचे अनौपचारिक संदर्भ क्र. ४८४/१४/ व्यय-२, दि. १०.१०.२०१४ अन्वये व त्यांच्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०१४९०२११४२२२१९५०९ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षात्कृत करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(डॉ. एम. ए. पाचपिंडे)
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

- १) मा. राज्यपालांचे सचिव, राजभवन, मुंबई.
- २) मा. मुख्यमंत्र्यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

- ३) मा. उपमुख्यमंत्र्यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ४) सर्व मा. मंत्री / मा. राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई ३२.
- ५) सर्व विधानसभा / विधानपरिषद सदस्य,
- ६) सर्व मान्यताप्राप्त राजकीय पक्ष्यांचे मध्यवर्ती कार्यालये,
- ७) प्रधान महालेखापाल (लेखा परीक्षा)-१/२ महाराष्ट्र, मुंबई / नागपूर
- ८) प्रधान महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)-१/२, महाराष्ट्र, मुंबई / नागपूर
- ९) महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मुंबई (५ प्रती)
- १०) सचिव, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग, कृषि मंत्रालय, नवी दिल्ली.
- ११) मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई
- १२) प्रधान सचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १३) अपर मुख्य सचिव, कृषि व पणन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १४) प्रधान सचिव, महसूल व वन (वने) विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १५) प्रधान सचिव, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १६) कुलगुरु, महाराष्ट्र पशुविज्ञान व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूर
- १७) कुलगुरु, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी, जिल्हा अहमदनगर
- १८) प्रतिनिधी, भारतीय चारा एवं चारागाह संशोधन संस्था, झाशी
- १९) आयुत पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे (५ प्रती)
- २०) जिल्हाधिकारी, (सर्व)
- २१) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, (सर्व)
- २२) संचालक, लेखा व कोषागरे, मुंबई.
- २३) विधीमंडळ ग्रन्थालय (१० प्रती)
- २४) प्रादेशिक सहआयुक्त पशुसंवर्धन. (सर्व)
- २५) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळ, अकोला.
- २६) विभागीय व्यवस्थापक, गोठित रेत प्रयोगशाळा, पुणे.
- २७) विभागीय व्यवस्थापक, गोठित रेत प्रयोगशाळा, तेलंगांखेडी, नागपूर
- २८) विभागीय व्यवस्थापक, गोठित रेत प्रयोगशाळा, (हसुल), औरंगाबाद
- २९) विभागीय व्यवस्थापक, नाबाड्ड, शिवाजीनगर, पुणे
- ३०) जिल्हा पशुसंवर्धन उपआयुक्त. (सर्व)
- ३१) उपसंचालक, लेखा व कोषागार, कोकण विभाग, कोकण भवन, नवी मुंबई, पुणे, नागपूर, औरंगाबाद, नाशिक व अमरावती
- ३२) जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)
- ३३) जिल्हा कोषागार अधिकारी (सर्व)
- ३४) अवर सचिव, पदुम-३, कक्ष अधिकारी पदुम-१ / १६, कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ३५) निवड नस्ती (पदुम-४)